

Література:

1. Бобир О. Професійний тезаурус викладача як засіб формування художнього світобачення студентів-художників. Матеріали науково-методичного семінару: Методологічні та практичні проблеми професійної підготовки акторів і дизайнерів / Головний редактор Локарева Г. В. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2019. С. 86-88.
2. Прибилова В. М. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. Збірник науково-методичних праць Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Проблеми сучасної освіти. Вип. 4. 2017. С. 27-36.

ФОРМУВАННЯ ГАРМОНІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мороз О. І.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології*

*Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

На сучасному етапі розвитку системи освіти провідне значення приділяється формуванню гармонійної особистості, здатної до само-реалізації себе у суспільстві.

Роль функціонування психічних явищ у Я-просторі розглядали А. Адлер, І.С. Кон, О.М. Леонт'єв, А. Маслоу, Е. Фром та ін. Теоретичний аналіз результатів їх досліджень дає можливість визначити значення кожного з психічних явищ у процесі усвідомлення індивідом себе.

У формуванні та функціонуванні Я-концепції бере участь внутрішня діяльність особистості. В психології існує два підходи до розгляду внутрішньої діяльності особистості, що виявляється у дії захисних механізмів, що спрямовані на досягнення узгодженості підструктур «Я»: психоаналітичний та когнітивний.

Психоаналітичний підхід, сформований З.Фрейдом та розвинений в роботах А.Фрейда і інших представників психоаналізу, дозволив розглядати захисні механізми в якості прийомів та способів переробки почуттів, думок через наявність конфлікту в особистості з метою збереження регуляції поведінки та збереження цілісності «Я».

Когнітивний підхід базується на теорії когнітивного дисонансу Л. Фестінгера, головна ідея якої полягає в тому, що наявність у свідомості двох суперечливих знань є когнітивним дисонансом, що спонукає людину до пошуків узгодженості до послення неузгодженості.

Отже, в психології визначено, що в основі внутрішньої діяльності особистості лежить прагнення до внутрішньої узгодженості та адаптації до себе.

Внаслідок внутрішньої неузгодженості виникає фрустрація особистості, яка визначається як психічний стан, викликаний об'єктивними непереборними труднощами складнощами, які суб'єктивн сприймаються як непереборні та виявляються у підвищеній внутрішній напрузі [1, с. 17-22].

Дія фрустрації полягає у блокаді цілеспрямованих дій та негативному впливі на Я-концепцію особистості і її компоненти. Таким чином, Я-концепція потребує психологічного захисту, який здійснюється диференційовано, тобт кожна її підструктура захищається специфічними захисними комплексом.

Психологічний захист Я-концепції практичн не усвідомлюється та, впершу чергу, реалізується у вербальному змісті Я-концепції. Так, кожного разу, коли людина описує свою особистість і дає оцінку своїм психічним та фізичним якостям, вона одночасн здійснює певний психологічний захист, застосовуючи, як правило, механізми раціоналізації, проєкції та їх результати. Таким чином, психологічний захист особистості на рівні свідомості зезпечується контролем актуалізованих ситуативних Я-образів, а на підсвідомому рівні зезпечується контролем Я-концепції.

Як відомо, самосвідомість особистості формується у ході соціалізації, за допомогою процесу інтеріоризації, який визначається, як появу будь-якої психічної функції у культурному розвитку дитини в двох планах (у соціальному – між людьми, як категорія інтерпсихічна; і у психічному – всередині дитини, як категорія інтрапсихічна).

Базовим механізмом формування самосвідомості виступає механізм порівняння: оцінюючи себе, індивід свідом несвідом порівнює себе з іншими, враховуючи не тільки свої власні досягнення, але і всю соціальну ситуацію в цілому [2, с. 48].

У ході теоретичного аналізу, на основі виділених процесів та механізмів, нами визначені загальні закономірності формування Я-концепції особистості в соціумі:

– формування Я-концепції людини відбувається опосередковано, через ставлення до неї інших людей у взаємостунках, які повторюються;

– Я-концепція є частиною символічного середовища, що утворюється шляхом реконструкції досвіду на основі лінгвістичних категорій, які використовуються в групі, до якої належить особистість;

– система поглядів стосовно свого «Я» стає змістовнішою в залежності від збільшення кількості соціальних груп, в яких людина бере участь;

– міра впливу на «Я» людини інших людей, залежить від визначеності її цінностей та авторитету іншого чи групи людей;

– у формуванні «Я» відіграє важливу роль суб'єктивна інтерпретація думок про людину інших, яка виступає відображенням того, що, на її розсуд, думають про неї інші, хоча зовсім не обов'язково, щоб вони так думали;

– оцінка особистістю самої себе з погляду тих, з ким зустрічається вона в соціумі, поступов інтегрується в єдине цілісне утворення, Я-концепцію;

– міра цілісності Я-концепції людини в значній мірі залежить від рівня інтеграції соціальної системи, в якій вона бере участь. У суспільстві, де вимоги до людини між членами соціуму взаємно не узгоджені, людині важко інтегрувати власні різні Я-образи в єдине цілісне утворення – Я-концепцію.

Вагоме значення у формуванні самосвідомості дитини відіграє узгодженість батьківських вимог, оскільки їх неоднозначність суперечність стосовно дитини можуть спричинити внутрішні конфлікти в особистості дитини та складнощі у формуванні її гармонійної Я-концепції.

Література:

1. Соколов В. О., Пожарова С. Б. Як виховати не зашкодивши. Х.: Вид. група «Основа», 2020. 240 с.: (Серія «Життя як проект»)
2. Хухлаева О.В. Тропинка к своему Я: как сохранить психическое здоровье дошкольников. М.: Генезис, 2011. 175с.